

VÝHODY A NEVÝHODY POLITICKÉHO ROZDĚLENÍ LIBANONSKÝCH KŘEŠŤANŮ¹

Monika Šlajerová

Pros and Cons of Political Division of Lebanese Christians The article describes the decrease in political power of the Christian community after the end of the Civil war (1990) and the growth in power after the withdrawal of Syria from Lebanon in 2005. The political split of Christians along the Sunnites' (March 14) and Shiites' (March 8) political lines is seen as a rather pragmatic tactic. However, using different ways, Christian politicians try to reach a common Christian goal consisting in securing politically pronounced influence as well as economical and cultural liberties.

O politickém rozdělení libanonských křesťanů se znovu začalo hovořit zejména v souvislosti s volbami do libanonského parlamentu v roce 2009, a to kvůli roli, kterou v nich křesťané vzhledem ke svému politickému rozdělení měli sehrát. Libanon uznává osmnáct náboženských komunit, které se mohou podílet na politické správě země, dvanáct z nich je křesťanských. Křesťané tvoří třetinu obyvatel Libanonu a mají dlouholeté zkušenosti s vládnutím. Proto je třeba jim věnovat pozornost.

Aby bylo zřejmé, o kterých křesťanských církvích hovořím, představím v průběhu článku čtyři hlavní, tj. maronitskou, řecko-pravoslavnou, řeckokatolickou a arménskou apoštolskou církev. A to co do demografie, regionálního a lokálního rozložení a církevní tradice. Úvodem však krátce popíši politický vývoj v Libanonu do konce občanské války a po již zmíněném představení církví se znovu vrátím k popisu současného politického vývoje a role křesťanů v něm. Zde představím útlum politické moci křesťanů během patnácti let po skončení občanské války a nárůst podílu na politickém dění počínaje odchodem syrských vojsk a parlamentními volbami v roce 2005. Věnovat se budu i výsledkům parlamentních voleb roku 2009. V závěrečné části zohledním důvody politického rozdělení křesťanů, jeho výhody, nevýhody a nastíním výhledy do budoucna.

¹ Tento článek je výsledkem badatelského činu v rámci grantového projektu č. KJB701830901 „Úloha církve v národním životě Libanonu. Teologické hodnocení církevně-politického vývoje“, poskytnutého Grantovou agenturou Akademie věd ČR.

Historický úvod – před občanskou válkou

Politický systém Libanonu, jenž je nazýván systémem konfesním, vychází z historie země. Je založen na principu příslušnosti každého občana k určité náboženské skupině a na jeho zastupování ve vládě dle konfesních kvót. Tímto umožňuje konfesní systém podíl na vládě a správě státu všem osmnácti ústavou uznávaným náboženským komunitám. Pokud jde o nejvyšší státní funkce, prezident musí být maronitského vyznání, předseda vlády sunnita, předseda parlamentu šiita, místopředseda parlamentu řecko-pravoslavného vyznání apod. Podobně probíhají volby do parlamentu a sestavování vlády a takto jsou distribuovány i ostatní významnější státní funkce.²

Důvodem existence konfesního politického systému je, že v Libanonu neexistuje jako v ostatních zemích bývalé Velké Sýrie (Jordánsko, Palestina, Sýrie) náboženská skupina, jež by tvořila jednoznačnou většinu. V současnosti představují křesťané, sunnité a šiité poměrně vyvážené socio-politicko-náboženské skupiny (viz níže). Byli to však křesťané, především maronité, kteří se od konce devatenáctého století prosazovali jako politicky dominantní.

Ještě před rozpadem Osmanské říše byla za pomoci evropských států ustavena takzvaná Libanonská samospráva (1861 až 1918). Evropa tím reagovala na masakr vůči křesťanské populaci v Libanonu a posléze i v Sýrii roku 1860 a na obavy místní populace z možného opakování podobných razíí. Samospráva byla vedena dvanáctičlennou muslimsko-křesťanskou radou, přičemž pět ze šesti okrsků vedli již tehdy křesťané, avšak nelibanonského původu.³ Události druhé poloviny 19. století zvýraznily v maronitské komunitní identitě něco, co lze popsat jako nutnost střežit vydobytou lokální autonomii a zároveň politickou nadvládu potřebnou k zachování trvalé bezpečnosti a svobody libanonské křesťanské komunity.

Narůstající síla maronitské církve byla plně využita patriarchou Eliášem Havájikem (*Elias Hwayek*),⁴ který na Pařížské mírové konferenci (1919)

² Libanonská ústava viz na internetových stránkách La Présidence de la République Libanaise (1. 12. 2009) <http://www.presidency.gov.lb/French/TheNatureoftheLebanesesystem/Documents/La%20Constitution%20Libanaise.pdf> Dále také Boutros Labaki, *Les communautés chrétiennes au Liban: La société et l'économie*, in: Andrea Pacini (ed.) *Les communautés chrétiennes dans le monde musulman arabe. Le défi de l'avenir*, Ste Anne - ISSR, POC, Jérusalem, 1997, s. 241–282, viz zejména s. 241–242.

³ Kamal Salibi, *A House of Many Mansions. The History of Lebanon Reconsidered*, London: I. B. Tauris & Co Ltd Publishers 1988, s. 9–16. Jean-Pierre Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient: Des Origines à nos Jours*, Paris: Fayard, 1994, s. 646.

prosadil myšlenku nezávislého takzvaného Velkého Libanonu, jenž byl záhy ustaven 1. září 1920 pod francouzskou mandátní správou.⁵ Maronité, kteří byli francouzskou mandátní správou ve vládě jednoznačně preferováni, sami začínali od roku 1929 přehodnocovat svůj vztah k Francii. S podporou maronitského patriarchy Aridy se vzdali přímé ochrany ze strany Francie výměnou za to, že libanonští muslimové uznali Libanon v jeho stávajících hranicích a vzdali se pansyrských tendencí. Došlo tak k politickému ujednání v nepsané Národní dohodě s podílem křesťanů a muslimů ve vládě v poměru šest ku pěti ve prospěch křesťanů.⁶

Ačkoli politicky dominovali, demograficky křesťané jednoznačně slábli. Poslední oficiální sčítání obyvatel bylo v Libanonu provedeno v roce 1932. Další sčítání nebyla uskutečněna z důvodu obav křesťanů z odhalení skutečného demografického poměru mezi jednotlivými komunitami. Ačkoli ještě v roce 1950 tvořili křesťané údajně 50,6 % obyvatel, v roce 2005 představovali (dle počtu registrovaných voličů) 34 % ze čtyřmiliónového Libanonu, ve srovnání s 31,5 % šiitů a 29 % sunnitů.⁷

Příchod uprchlíků z obsazené Palestiny (1948, 1967) a především členů Organizace za osvobození Palestiny po vypuzení z Jordánska (Černé září, 1970), demografický nárůst muslimského obyvatelstva v Libanonu, volání levice po dekonfesionalizaci a regionální polarizace podpořená studenou válkou přispěly ke vzniku občanské války (1975 až 1990). Maronité pozvali do země na obranu svých zájmů v roce 1976 nejprve Sýrii, ta však

⁴ Při přepisu arabských jmen do češtiny jsem upřednostnila to, aby čtenář mohl arabská jména jednoduše vyslovit. Proto přepisuji arabské písmeno qāf a kāf jednotně českým ⟨k⟩, arabské písmeno wāw českým ⟨v⟩ apod. Zdvojené souhlásky většinou ponechávám. Arabské písmeno ‘ajin přepisuji znakem ⟨‘⟩ tehdy, pokud to příliš nekomplikuje čtení v češtině. V případě přepisu jména Geagea ponechávám prostý přepis Žáža.

⁵ Vznik Libanonu je třeba vidět v kontextu zájmu evropských mocností na Blízkém východě na jedné straně (Francie byla mocnostní mandátně spravující území současně Sýrie a Libanonu, 1918 až 1943) a v kontextu celoarabské diskuse o ideálním uspořádání arabských zemí vzešlých z Osmanské říše na straně druhé. Zde se jednalo o široké spektrum představ od národnostně a konfesně zaměřených (samostatný stát Libanon pouze v hranicích křesťanských oblastí) přes vize Velkého Libanonu k pansyrským (území Velké Sýrie) či panarabským představám. Užší plán byl charakteristický pro křesťanskou populaci, širší pansyrské a panarabské představy zastávali křesťané i muslimové. Salibi, *A House of Many Mansions*, s. 32–37.

⁶ Bassem Rai, *Le Pacte National libanais de 1943 et la genèse de l'identité et de la démocratie libanaises*, Laer: Oros Verl., Münsteraner theologische Abhandlungen, 2007.

⁷ Počet sunnitů a šiitů je však pravděpodobně ještě vyšší. Youssef Courbage – Rafik Boustani, L'évolution démographique communautaire au Liban et ses conséquences, in: *Travaux et Jours*, 81 (2008/2009), s. 129–148. Philippe Fargues, Les Chrétiens Arabes d'Orient: Une perspective démographique, in: Andrea Pacini (ed.), *Les communautés chrétiennes dans le monde musulman arabe. Le défi de l'avenir*, Proche-Orient Chrétien 47 (1997), s. 59–78.

začala po uzavření mírové dohody Izraele s Egyptem (1979) podporovat Palestince. Poté pozvali v roce 1982 i Izrael. Výsledkem bylo, že východ země byl pod kontrolou Sýrie, jih pod kontrolou Izraele. Žádný z pozvaných však neuspokojil politická očekávání maronitů. Mezitím se podařilo vytvořit maronitským milicím Libanonských sil (*Lebanese Forces, Forces libanaises*) víceméně stát ve státě. Konečným cílem mělo být zřízení federálního systému vlády, jenž by zachoval křesťanskou autonomii. Vojska cizích států zůstala v zemi přítomna, izraelská na jihu Libanonu do roku 2000 a syrská do roku 2005.

Křesťanské církve Libanonu

Nyní přistoupím ke krátkému popisu čtyř nejpočetnějších libanonských církví – maronitské, řecko-pravoslavné, řecko-katolické a arménské apoštolské, aby bylo zřejmé, o jaké církve se v Libanonu jedná. Nejprve se krátce vyjádřím k demografii, poté k regionálnímu a lokálnímu rozmístění a nakonec k příslušnosti církví k církevním rodinám.

Výše jsem uvedla, že dle registrovaných volebních hlasů je v současném Libanonu 34 % křesťanů. Pokud jde o demografický poměr mezi křesťanskými církvemi, Courbage a Boustani vyvozují, že v populaci je 19,9 % maronitů, 5 % řecko-pravoslavných, 4,2 % řecko-katolíků, 3,6 % Arménů a 1,3 % ostatních křesťanů (církve syrsko-pravoslavná, syrsko-katolická, asyrská církev východu, chaldejská, koptská, protestantské církve a církve římsko-katolická).⁸ Suverénně největší a politicky tradičně nejvlivnější libanonskou církví zůstává církev maronitská, což se projevuje například i na ekumenické rovině.⁹

Pokud jde o rozložení těchto čtyř libanonských církví v regionu Blízkého východu, je maronitská církev, ač má svůj původ v syrském údolí řeky 'Así (Orontes), téměř výlučně omezena na Libanon (s menší komunitou především v Sýrii) a patriarcha sídlí v Bkerké (poblíž Bejrútu). Perspektiva této církve je libanonská, spíše se zřetelem k maronitské západní diaspoře než k arabskému světu.¹⁰ Libanonská řecko-pravoslavná církev je součástí

⁸ Courbage - Boustani, *L'évolution démographique*, s. 136.

⁹ Podrobněji k ekumenické situaci v Libanonu viz Monika Šlajerová, *Palestinská církev dnes. Politická a teologická problematika na pozadí situace církví v Sýrii, Libanonu a Jordánsku*, Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2009, s. 56–66.

¹⁰ Thom Sicking, *Minorités religieuses et dialogue oecuménique. Trois situations: l'Égypte, la Syrie, le Liban*, in: *Proche-Orient Chrétien XXXIX* (1989), s. 60–90, zde s. 83.

Řecko-pravoslavného patriarchátu Antiochie a celého východu. Sídlo patriarchátu je v Damašku a řecko-pravoslavná je i většina křesťanské populace Sýrie. Libanonská řecko-pravoslavná církev si udržuje orientaci na arabský svět.¹¹ Rovněž i patriarcha třetí největší řecko-katolické církve sídlí v Damašku s jurisdikcí v antiochijském, jeruzalémském i alexandrijském regionu. Řecko-katolická církev se díky římské obedienci orientuje více než pravoslavná na západní prostředí, přirozeně doma se však cítí i v arabském světě. A konečně v Antélias, v Bejrútu, se nachází sídlo druhého nejdůležitějšího arménského patriarchátu, zvaného kilikijského, s jurisdikcí nad Libanonem, Sýrií, Kyprem, zeměmi Perského zálivu a spornou jurisdikcí v Severní Americe, Iránu a Řecku.

V Libanonu se maronitští křesťané nacházeli především v oblasti Libanonských hor a do měst přišli až v 19. století. V souvislosti s občanskou válkou pak zesílila jejich koncentrace na severu od Bejrútu (Matn, Džbejl/Jbeil, Keserwán/Kesrouane, Batrún/Batroun). V myšlenkových stereotypch libanonské populace jsou však stále považováni za vnitrozemní obyvatelé hor a údolí.¹² Oproti maronitům jsou řecko-pravoslavní křesťané spolu se sunnity považováni od nepaměti za typické obyvatelé pobřežních měst, především Bejrútu a Tripoli. Obývají však také vnitrozemní Alej (Aley) a spolu s maronity Matn, Zahlé na východě země a Akkár (Akkar) a Kúru (Koura) na severu spolu se sunnity.¹³ Většina řecko-katolíků sídlí v Bejrútu a jeho okolí, v jižní části Libanonu v Sajdě (Saida, Sidon), Šúfu (Chouf) a Džezzín (Jezzine) a na východě v údolí Beká' (Bekaa) spolu se šiiti a v Zahlé, kde tvoří většinu populace.¹⁴ Zahlé je obecně největším křesťanským městem Blízkého východu. Po občanské válce to byla především řecko-katolická církev, která hojně usilovala o návrat uprchlých křesťanů do původních oblastí. Arméni, z nichž většina přišla do Libanonu

¹¹ Rai, *Le Pacte National libanais de 1943 et la genese de l'identite et de la democratie libanaises*. Kapitola *Les orthodoxes antiochiens: La conscience d'universalité, de médiation et d'adaptation, l'identité antiochienne arabe et le choix inconditionné du Liban*, s. 55–72.

¹² Luc Henri de Bar, *Les communautés confessionnelles du Liban*, Paris: Editions Recherche sur les Civilisations, 1983, s. 97–117. Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orien*, s. 368–405 a s. 657–663.

¹³ De Bar, *Les communautés confessionnelles du Liban*, s. 39–55. Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient*, s. 663. Massimo di Ricco, *Reclaiming the Community Public Sphere: Communal individuals, communities and the Lebanese System*, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili, 2008, s. 407–409.

¹⁴ De Bar, *Les communautés confessionnelles du Liban*, s. 57–73. Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient*, s. 665. The Eastern Catholic Churches 2008, Source: Annuario Pontificio, s. 3.

v důsledku pronásledování v 19. a především 20. století, se usadili ve velkých městech a příměstských částech především v Bejrútu (Burž Hammúd/*Bourj Hammoud*, Badaw/*Badawi*, Sis, Antélias), Zahlé a Tripoli.¹⁵

Co se týče příslušnosti k církevním rodinám, maronitská církev je syrského, anachoretského původu. Byla považována za monotheletistickou a jako taková byla pronásledována byzantskou orthodoxií, což vyvolalo počínaje sedmým stoletím přesun maronitů do libanonského pohoří. Maronitská církev je jedinou blízkovýchodní katolickou církví, která nevznikla odštěpením od církve pravoslavné. Ke spojení s Římem došlo v roce 1182 a k jeho znovupotvrzení na Florentském koncilu (1439). Opozice uvnitř maronitské církve vůči tomuto spojení byla potlačena až na konci 15. století. Latinizaci se maronitská církev zcela poddala především po dvou synodech v Luajzé (*Louayzé* 1736, 1818).¹⁶ Zpět k syrským liturgickým a teologickým kořenům se církev postupně navrácí již od čtyřicátých let dvacátého století. Apoštolská posynodní exhortace *Nová naděje pro Libanon*¹⁷ stejně jako práce maronitského patriarchálního synodu (2003 až 2006)¹⁸ znovu redefinují identitu církve ve vztahu k Římu a k blízkovýchodnímu prostředí.

Antiochijský patriarchát řecko-pravoslavné církve bojoval s vlivem Byzance, kdy v 10. a 11. století došlo k přijetí byzantského ritu a dosazení byzantské hierarchie v důsledku křížových výprav. Arabizace se v té době stala nástrojem k uchování antiochijské identity. Antiochijský patriarchát byl výjimečný v tom, že po schizmatu východní a západní církve v roce 1054 nepřerušil vztahy s Římem. K zásadnímu narušení vztahů došlo až v souvislosti se vznikem unionovaných církví, především řecko-katolické (1724), což znovu vyprovokovalo návrat byzantské hierarchie. Protiřecké

¹⁵ De Bar, *Les communautés confessionnelles du Liban*, s. 75–95. Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient*, s. 667–669.

¹⁶ Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient*, s. 373–374.

¹⁷ *Exhortation apostolique post-synodale Une espérance nouvelle pour le Liban de sa sainteté Jean Paul II aux patriarches, aux évêques, au clergé, aux religieux, aux religieuses et à tous les fidèles du Liban*, Libreria Editrice Vaticana, Cité du Vatican, Réimpression sous le patronage de l'Assemblée des Patriarches et Evêques Catholiques au Liban, Centre Catholique d'Information, 1997. Především ve čtvrté a páté kapitole. Čtvrtá s názvem *La Communión* mluví o vztazích mezi církvemi, pátá s názvem *L'Église catholique au Liban engagée dans le dialogue inter-religieux* hovoří o muslimsko-křesťanských vztazích a solidaritě s arabským světem. Text například na: http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/apost_exhortations/documents/hf_jpii_exh_19970510_lebanon_fr.html (1. 12. 2009)

¹⁸ Maronite Patriarchal Synode <http://www.maronitesynod.com/> (1. 12. 2009). Zde především první část *Identity, Vocation and Mission of the Maronite Church*.

nálady posílené ruským vlivem vyústily ve znovuustavení arabské hierarchie v Antiochijském patriarchátu (1898).¹⁹ O duchovní, teologickou a sociální obnovu řecko-pravoslavné církve antiochijského patriarchátu se zaslouhuje již od čtyřicátých let dvacátého století Hnutí pravoslavné mládeže.²⁰ V řecko-katolické církvi došlo v roce 1975 a 1995 na popud biskupa Eliase Zurbiho (*Elias Zoughby*) k iniciativě „dvojího komunie“, jež se zabývala o možnost příslušnosti církve řecko-katolické jak k římsko-katolické, tak k řecko-pravoslavné církvi.²¹

Především založením Malé Arménie v Kilíkii (1073) se část arménské národní, předchalcedonské církve ocitla během křížových výprav pod katolickým vlivem. Historie dočasných unií s Římem vyústila i v arménské církvi k trvalé unii části církve s Římem, počínaje rokem 1740 s patriarchálním sídlem v klášteře v Bzoummar (Libanon). Kilikijský patriarchát existoval od roku 1441 a jeho sídlo bylo roku 1930 přesunuto ze Sisu do Antélias, jež se tak stalo, jako druhé nejdůležitější arménské patriarchální sídlo, centrem arménské diaspory.²² Tomu napomohl i fakt, že syrolibanonská oblast byla v 19. a 20. století bezpečným útočištěm pro přeživší pronásledované Armény.

Tá'ifská dohoda a druhá republika

Nyní zpět k vývoji na konci libanonské občanské války. Tá'ifská dohoda (1989) za souhlasu Saúdské Arábie, Sýrie a Spojených států amerických ukončila libanonskou občanskou válku tím, že upravila politické uspořádání v zemi a nařídila odzbrojení milic. Navázala na Národní dohodu z roku

¹⁹ Ignace Dick, *Particularisme melkite au sein de la famille byzantine et émergence du patriarcat catholique*, in: Nagi Edelby – Pierre Masri (eds.), *Mélanges en mémoire de Mgr Néophytos Edelby (1920–1995)*, Beirut: CEDRAC, Université St. Joseph, 2005, s. 81–101. Rai, *Le Pacte National libanais de 1943 et la genèse de l'identité et de la démocratie libanaises*, s. 55–72.

²⁰ Rozhovor s Georgem Khodrem, 3. 8. 2007, Broumanna. V Sýrii se toto hnutí nazývá Pravoslavná nedělní škola. Rozhovor s Ghaidem Abdallahem, 1. 7. 2007, Damašek.

²¹ Elias Zoughby, *Orthodoxe uni? Oui! Uniate? Non!*, Beirut 1995. Elias Zoughby, *Tous schismatiques*, Beirut: Heidelberg Press-Lebanon, 1981. Elias Zoughby, *Mémoires. Un évêque peu commode. Dit-on*, Paris 1992. Elias Zoughby, *Histoire du projet de Ré-unification du Patriarcat byzantin d'Antioche*, nedatováno, dar od Antoina Massamirho, 4. 8. 2007, Tanaíl, s. 40.

²² De Bar, *Les communautés confessionnelles du Liban*, s. 75–95. Valognes, *Vie et Mort des Chrétiens d'Orient*, s. 450–501. Také viz Richard G. Hovannisian – Simon Payaslian (eds.), *Armenian Cilicia*, Costa Mesa (CA): Mazda Publisher, 2008.

1943 a paritně (pět ku pěti, tj. 68 křesel v parlamentu pro křesťany a 68 pro muslimy) rozdělila křesťansko-muslimské zastoupení v parlamentu i ve vládě a zmínila potřebu zrušit konfesionální systém vlády.²³ Zároveň zbavila prezidenta republiky (stále maronita) exekutivních pravomocí a legalizovala přítomnost syrských vojsk v zemi na následující dva roky.²⁴

Proti Dohodě a především proti syrské okupaci se postavil velitel armády Michel Aun (Michel Aoun) podporován většinou maronitského obyvatelstva a rozpoutal na konci občanské války tzv. válku za osvobození (říjen 1989 až říjen 1990). Jednalo se v podstatě o válku mezi křesťany, neboť na druhé straně stál Samír Žáza (*Samir Geagea*), šéf Libanonských sil. Válku ukončila Sýrie, generálu Aunovi bylo umožněno emigrovat do Francie a Žáza byl o několik let později v roce 1994 jako jediný válečný aktér a šéf milic uvězněn.

Proti Tá'ifské dohodě však byla i většina maronitů. Maronité nesouhlasili se zeslabením pravomocí prezidenta (maronita) ve prospěch premiéra (sunnita), s posvěcením přítomnosti Sýrie v Libanonu a poukazovali na nedostatečnou aplikaci Dohody či aplikaci v neprospěch křesťanů.²⁵ Pokud jde o volbu prezidenta, ta je ústavou svěřena parlamentu. Avšak parlament pod syrským vlivem volil prosyrské osobnosti. Ostatně samotné první poválečné parlamentní volby v roce 1992 křesťané bojkotovali, neboť je považovali za nedemokratické. Podporoval je v tom i maronitský patriarcha Sfeir. Co se Sýrie týče, ta měla dle Dohody opustit Libanon na konci roku 1992, avšak nestalo se tak, naopak byly uzavírány další dohody o nutnosti syrsko-libanonské spolupráce.²⁶ A konečně, hovořili-li se o neaplikování Tá'ifské dohody, pak se jednalo o neuskutečněnou administrativní decentralizaci, od níž si křesťané slibovali vyvážení ztráty vlivu pramenící ze zeslabení

²³ Élizabeth Picard, *Les dynamiques politiques des Chrétiens libanais: Entre le paradigme des 'Ammyyat et le paradigme de Hwayyek*, in: Pacini (ed.), *Les communautés chrétiennes dans le monde musulman arabe. Le défi de l'avenir*, s. 219–240. Politicky k vývoji křesťanské komunity viz Vanessa Litmanowicz, *Décomposition et recomposition d'un champ politique chrétien de 1990 à nos jours*, diplomová práce, Bejrút 2002. Simon Ghassan Haddad, *Lebanon's Second republic from a Maronite Christian Perspective*, Beyrouth 1995. Simon Haddad, *Le soutien politique et les communautés religieuses dans le Liban d'aujourd'hui*. Thèse présentée pour le Doctora d'Études Politiques de Paris, 1999.

²⁴ Text Tá'ifské dohody např. v *Le monde diplomatique* (22. 10. 1989) <http://www.monde-diplomatique.fr/cahier/proche-orient/region-liban-taef-en> (1. 12. 2009)

²⁵ Haddad, *Lebanon's Second republic from a Maronite Christian Perspective*, Beyrouth 1995.

²⁶ Nejpodstatnější byly „Treaty of Brotherhood, Cooperation, and Coordination“ (1991) a „Defense and Security Agreement“ (1991).

prezidentských pravomocí, o umožnění návratu tzv. vnitřních uprchlíků z občanské války, o odzbrojení všech milic včetně Hizballáhu a především o odchod syrských vojsk ze země.²⁷

Pokud jde o opozici, velká část křesťanské populace považovala Sýrii za víceméně okupační mocnost. Opozice měla formu jak spontánní, představenou Svobodným vlasteneckým hnutím exilovaného Michela Aúna, tak institucionalizovanou do hnutí Kornet Šehwán (*Qornet Chehwan*), jež bylo posvěceno patriarchou Sfeirem a vedeno biskupem Júsifem Bišárou (*Youssef Bechara*). Přirozeně však existovaly osobnosti a klientské sítě, jež syrský režim podporovaly (například strana Kataëb rodiny Džemajílů/*Gemayel* a rodina Franžíů/*Frangie* na severu země) a podílely se na vládě.²⁸

Obecně lze říci, že Tá'ífská dohoda odebrala křesťanům politický, a tím pádem do značné míry i ekonomický vliv. Ti se cítili ponecháni Spojenými státy americkými napospas Sýrii, vnitropoliticky vydáni sunnitům. Identitní krize a politická deprese pramenící z neúspěchu v občanské válce a z toho, že došlo k tzv. válce mezi bratřími (1989 až 1990), trvala dalších patnáct let. Toto období patnácti let syrsko-sunnitské vlády v zemi za tiché spolupráce prosyrských křesťanů se nazývá *ihbát* neboli deprivace politické moci, malaise, deprese, neúspěch a označuje odstránění maronitů od moci. K faktorům, které v těchto patnácti letech devastovaly vliv libanonských křesťanů, je třeba přičíst nárůst ekonomické moci sunnitů v průběhu tzv. období rekonstrukce země (především Bejrútu), vládní opatření v neprospěch křesťanů,²⁹ emigrační erozi křesťanské komunity, nepřítomnost křesťanských vůdců a konečně syrskou přítomnost v zemi, jež bedlivě sledovala nárůst protisyrské opozice. Křesťany je třeba po prohrané občanské válce a v průběhu patnácti let syrské okupace považovat za nejoslabenější náboženskou skupinu.³⁰

²⁷ Labakí, *Les communautés chrétiennes au Liban*, s. 268–269.

²⁸ Melhem Chaoul, *Du point de vue chrétien: encore une «guerre pour les autres»?*, in: Franck Mermier – Élizabeth Picard, *Liban, une guerre de trente-trois jours*, Paris: La Découverte, 2007, s. 95–102, zde s. 97.

²⁹ Zde se může jednat především o tzv. Naturalizační dekret (1994), který umožnil značnému množství sunnitských Palestinců a Syňanů obdržet libanonské občanství. Dále jde o otázku návratu uprchlíků a volební zákon. Např. in *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, in: International Crisis Group. Middle East Report No 78, 15. 7. 2008, s. 2–3. [www. http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5573&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5573&l=1) (1. 12. 2009)

³⁰ *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 5. Labakí, *Les communautés chrétiennes au Liban*, s. 268–269.

Rok 2005 a „Cedrová revoluce“

Faktorem vedoucím ke změnám, jež se odehrály roku 2005, se stala volba prezidenta, a to po vypršení mandátu prosyrského prezidenta Émila Lahúda (*Émil Lahoud*, 1998 až 2004). Rovněž i na popud premiéra Rafíka Harírího (*Rafiq Hariri*), jenž byl syrským prezidentem donucen prosadit obnovení Lahúdova mandátu, odhlasovala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1559 (2. 9. 2004), která nařizovala stažení všech cizích sil z území Libanonu a odzbrojení všech libanonských i nelibanonských milic. V reakci na rezoluci prodloužil libanonský parlament pod syrským tlakem Lahúdovi mandát.³¹ Následovala demise čtyř drúzských ministrů a premiéra Harírího. Drúzové (pod vedením Valída Džunbláta/*Walid Jumblatt*) a sunnité (pod vedením Rafíka Harírího) se začali sbližovat s tradičními protisyrskými křesťanskými politiky, aby spolu porazili prosyrské stoupence v parlamentních volbách roku 2005. Tím došlo k prosyrské a protisyrské polarizaci a internacionalizaci vnitřní politické libanonské krize.

Zásadní událostí bylo pak zavraždění sunnitského expremiéra, nejvlivnějšího sunnity v zemi, Rafíka Harírího (14. 2. 2005). Jeho vraždou začala série atentátů na libanonské politické a kulturní představitele.³² Opozice ihned označila za pachatele syrské a libanonské bezpečnostní složky a potažmo i libanonského prosyrského prezidenta Lahúda. Na politických mítincích odsuzujících atentát na Harírího se v řadách opozice spojili křesťané, sunnité a drúzové. Zde je počátek koalice, jež přetrvávala i v parlamentních volbách roku 2009. Díky francouzsko-americkému tlaku podal stávající premiér Omar Karamé demisi (27. 2. 2005) a syrský prezident Bašár al-Assad (5. 3. 2005) oznámil stažení syrských vojsk z Libanonu. Spojené státy americké nazvaly libanonskou občanskou protisyrskou vzpouru Cedrovou revolucí.

Naopak vůdce libanonského šíitského hnutí Hizballáh Hassan Nasrallah uspořádal 8. března demonstraci, které se zúčastnilo na 800 tisíc lidí, a projevil poděkování Sýrii. Nato svolala protisyrská opozice demonstraci na 14. března a jí se údajně účastnilo více než milion lidí, tj. čtvrtina obyvatel

³¹ Tristan Khayat, *La scène politique libanaise depuis la résolution 1559*, in: Mermier – Picard, *Liban, une guerre de trente-trois jours*, s. 75–83, viz s. 75–76. Chaoul, *Du point de vue chrétien: encore une «guerre pour les autres»?*, s. 98.

³² Prvními třemi oběťmi byli členové řecko-pravoslavné církve Samir Kassir, George Hawi a Gebran Tuéni. Di Ricco, *Reclaiming the Community Public Sphere: Communal individuals, communities and the Lebanese System*, s. 114–115.

Libanonu.³³ Právě tyto dvě demonstrace posloužily jako symbolické označení prosyrského tábora, nazývaného 8. březem, a protisyrského, prozápadního tábora, označovaného jako 14. březem.

Parlamentní volby roku 2005

Odchod syrských vojsk z Libanonu (duben 2005) umožnil návrat dvou křesťanských rivalů z dob konce občanské války. Michel Aún se vrátil z Francie (7. 5. 2005) a Samír Žáža byl díky amnestii propuštěn z vězení (26. 7. 2005). Od té doby je konflikt mezi Aúnem a Žážou rozhodujícím politickým střetem mezi křesťany.

Návrat Michela Aúna, který si zachoval sedmdesátiprocentní popularitu mezi křesťany díky svému protisyrskému stanovisku, byl viděn Samírem Žážou (Libanonské síly) jako příchod starého rivala; pro křesťanskou stranu Kataëb (rodina Džemajílů), jež přijala Pax Syriana, byl výčitkou; sunnité neradi naslouchali kritice o korupci a volání po náhradě pro křesťany nevýhodného volebního zákona; a konečně patriarcha Sfeir a protisyrské hnutí Kornet Šehwán Aúnovi neodpustilo jeho antiklerikalismus a prezidentské ambice.³⁴

Jelikož se tyto strany chtěly vyhnout uzavření volební koalice s Aúnem, nabídky koalici prosyrskému šiitskému hnutí Hizballáh (Hassan Nasrallah) a šiitské straně Amal (Nabíh Berrí) výměnou za záruky ohledně ozbrojené přítomnosti Hizballáhu na jihu Libanonu. Aún tuto téměř všelibanonskou tzv. quadripartitní koalici sunnitů (Hnutí budoucnosti vede syn zavražděného Raíka Saad Harírí), šiitů (Hizballáh, Amal), drúzů (Strana sociálního pokroku, vede Valíd Džunblátt) viděl jako muslimskou frontu. Přidružení křesťanského uskupení Kornet Šehwán (vedl maronitský biskup Júsif Bišára), Libanonských sil (Samír Žáža) a strany Kataëb (Amín Džemajíl) považoval za pouhý apendix.³⁵ Jelikož se nechtěl spokojit s nabídkou několika křesel z kandidátky sunnitů,³⁶ spojil se s křesťanskými prosyrskými

³³ Khayat, *La scène politique libanaise depuis la résolution 1559*, s. 78–80.

³⁴ Gary C. Gambill, Still Standing: Aoun after the Elections, in: *Mideast Monitor*, Vol. 4, No. 1, July-August 2009. http://www.mideastmonitor.org/issues/0907/0907_1.htm (1. 12. 2009)

³⁵ *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 6–7.

³⁶ Harírí a Jumblátt odmítli v roce 2005 upravit volební zákon z roku 2000, ve kterém existovaly větší volební okrsky a křesťané se přidružovali k muslimským kandidátkám. Křesťanské volební hlasy byly tedy reprezentativní pouze z 30 %.

kandidáty Sulejmánem Franžíem a Michelelem al-Murrem a velké protisyrské koalice se neúčastnil.

Ačkoli Aún získal dvě třetiny křesťanských hlasů a cítil se jako vůdce křesťanské komunity, většinový volební parlamentní systém a starý volební zákon mu nezaručili většinu křesťanských křesel v parlamentu.³⁷ Jeho koalice Blok změny a reforem přesto získala nevídaných 21 křesel, z čehož 14 jich bylo přímo pro Aúnovu stranu Svobodné vlastenecké hnutí, oproti 5 křeslům strany Libanonských sil Samíra Žáží. Ministerská křesla nabídli Harírí a Džunblátt straně Hizballáh a Aún zůstal ve vládě vzešlé z parlamentních voleb roku 2005 v opozici.

Hizballáh byl však ve vládě přehlasován ve věci zřízení mezinárodní vyšetřovací komise v kauze atentátu na expremiéra Harírího. Vzhledem k tomu, že z atentátu byla podezřívána Sýrie a Hizballáh je prosyrské hnutí, následoval sedm týdnů dlouhý bojkot vlády ze strany Hizballáhu (12. 12. 2005 až 7. 2. 2006) a začátek vyjednávání o možné koalici s opozicí, tedy s Michelelem Aúnem. K uzavření memoranda o porozumění mezi Aúnem a Hizballáhem došlo v únoru 2006 a údajně jej podporovalo 77 % křesťanů.³⁸ Spojenectví bylo oboustranně výhodné, neboť ostatní chtěli „jejich hlavy“ a Aún i Nasrallah usilovali o zamezení sunnitského vlivu v Libanonu.³⁹ Nakonec Hizballáh stáhl své ministry z vlády, přidal se k Aúnovi do opozice a spolu vyhlásili požadavek vlády národní jednoty, ve které by měla opozice třetinové právo veta. Navzdory dvěma demonstracím na konci roku 2006, jež byly dokonce větší než ty v roce 2005, vláda odmítala ustanovit vládu národní jednoty po dalších osmnáct měsících.

Dohoda z Dauhá

Prezidentské křeslo bylo po Lahúdovi prázdné od 23. listopadu 2007, přičemž křesťané byli v nevýhodné pozici, neboť zemi spravoval sunnitský premiér Fuád Sanjúra (*Fuad Siniora*).⁴⁰ Poté, co vláda přijala za podpory Spojených států amerických rozhodnutí převzít kontrolu nad telekomunikační sítí Hizballáhu (6. 5. 2008), vedoucí ke zrušení ozbrojených sil hnu-

³⁷ K libanonskému volebnímu systému viz Nawaf Salam, *Reforming the electoral system: a comparative perspective*, in: Nawaf Salam (ed.), *Options for Lebanon*, London: Centre for Lebanese Studies in association with I.B.Tauris Publishers, 2004.

³⁸ Gambill, *Still Standing: Aoun after the Elections* (viz pozn. 34).

³⁹ *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 8.

⁴⁰ *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 16.

tí, převzal Hizballáh (spolu s Amalem a Syrskou národně-socialní stranou) nečekaně snadno pomocí svých ozbrojených jednotek moc nad sunnitským západním Bejrútem a některými drúžskými oblastmi v horách. Incident zvýšil nepřátelství mezi sunnity a šiity a zdiskreditoval Hizballáh, jenž přislíbil, že nebude používat zbraně k řešení vnitrolibanonských konfliktů.

Obsazení Bejrútu přimělo arabský svět ke zprostředkování vyjednávání, jež vyústilo v Dohodu z Dauhá (květen 2008).⁴¹ Tato Dohoda umožnila konsenzuální volbu nového prezidenta, generála Michela Sulejmána (*Michel Sleiman*), známého svou neutralitou, avšak do vedení armády dosazeného ještě za syrského režimu. Byla zformována vláda národní jednoty (12. 7. 2008), ve které získal Aún i křesťané 14. března po čtyřech ministerských křeslech a Aún vyhlídku na nový volební zákon. Hizballáh se měl vzdát ozbrojených zásahů v Libanonu. Na Dohodě z Dauhá vytěžila více opozice, neboť si po osmnácti měsících vymohla – nejen pro Hizballáh, ale i pro Aúna – podíl na vládě v zemi. Navíc získala třetinové právo veta ve vládě třiceti ministrů, kde 14. březen měl 16 křesel, 8. březen 11 křesel a prezident křesla tři.

Parlamentní volby roku 2009

Pouze na pozadí rozdělení křesťanů po roce 2006 je třeba vidět i rozdělení v parlamentních volbách roku 2009. Tím, že se Aúnovi podařilo uzavřít koalici s prosyřským Hizballáhem a druhou šiitskou stranou Amal, došlo k posílení polarizace libanonské scény na sunnity a šiity. Vzhledem k silně konfesně orientované politické volbě sunnitů a drúzů (14. březen, Harírí, Džunblátt, sedmdesát pět procent) a šiitů (8. březen, Nasrallah, Berrí, devadesát procent) se předpokládalo, že k boji o nerozhodnutých 10 až 15 křesel (z celkového počtu 128) dojde především mezi křesťany.⁴² Také nový volební zákon, jehož dosáhl Aún během Dohody z Dauha, upravit defavorizované postavení křesťanů.⁴³

⁴¹ Text Dohody z Dauhá např. v *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, in: International Crisis Group, Middle East Report No 78, 15. 7. 2008. [www. http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5573&l=1](http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=5573&l=1) (1. 12. 2009)

⁴² V koalici 14. března, řečené prozápadní, kandidovalo ve volbách roku 2009 sunnitské Hnutí budoucnosti Saada Harírího a drúžská Strana sociálního pokroku Valída Džunbláta spolu s křesťanskými Libanonskými silami Samíra Žáží a Kataěbem Amína Džemajíla. Takzvaní opoziční prosyřští kandidáti 8. března kandidovali ve složení šiitský Hizballáh Hassana Nasrallaha, strana Amal Nabíha Berrího a Blok změny a reforem vedený Michelem Aúnem.

Ačkoli výsledky voleb se ukázaly být téměř totožné s výsledky parlamentních voleb v roce 2005 a koalice 14. března zvítězila i v roce 2009, v absolutním počtu hlasů převážila s 54 % hlasů koalice 8. března.⁴⁴ Křesťanská křesla, jichž je v parlamentu polovina (64), byla nakonec obsazena 36 křesťanskými poslanci z koalice 14. března a 27 poslanci z Aúnova Bloku změny a reforem (oproti minulým 21 křeslům).

Vítězství tzv. prozápadní koalice 14. března bylo výhodné pro západní svět, který se nemusel potýkat s případnou vládou ozbrojeného Hizballáhu. Výhodné bylo i pro Hizballáh, jenž mohl zůstat v ústraní, a konečně i pro Libanon, který nebyl odštěpen od západní ekonomické podpory tak jako Palestinská samospráva po vítězství Hamásu v parlamentních volbách v roce 2006.

Vzhledem k tomu, že obě koalice byly dlouhodobě silově vyvážené pokud jde o národní i mezinárodní podporu, bylo třeba ustavit vládu národní jednoty. Kdyby totiž došlo k sestavení majoritní vlády, hrozilo by, že dojde znovu k jejímu zablokování ze strany opozice. Důvodem k možnému rozpadu vlády by v tom případě byla názorová odlišnost v oblasti zahraniční politiky, v obranném plánu země a v představách o způsobu národního uspořádání komunitní reprezentace.

Vládu se po více než čtyřech měsících a po druhém jmenování premiérem (vzdal se funkce 10. 9. 2009, znovu jmenován 17. 9. 2009) podařilo sestavit sunnitskému premiérovi Saadu Harírímu (9. 11. 2009) ve složení 15 ministerských křesel pro většinovou koalici 14. března, 10 křesel pro menšinovou koalici 8. března a překvapivě 5 křesel pro prezidenta Sulejmána.⁴⁵ Tímto ustavením vlády se sice zvýšila pravomoc prezidenta Sulejmána, avšak jeden z jeho kandidátů je přidružen k 8. březnu a druhý k 14. březnu.⁴⁶ Tato vláda se v době svého vzniku skutečně považovala za

⁴³ Oproti volbám roku 2005, ve kterých se volilo dle zákona z roku 2000, byl roku 2009 uplatněn *nový Zákon o volbách do parlamentu* (29. 9. 2008). Volby se tak odehrály na celém území během jednoho dne (nikoli v průběhu dvou měsíců jako v roce 2005) a volební okrsky se zmenšily na nejmenší administrativní celky (26 tzv. *caza* okrsků), čímž došlo ke konfesní homogenizaci, prvku výhodného pro křesťany.

⁴⁴ V roce 2009 z celkového počtu 128 křesel obdržela koalice 14. března 68 křesel, 57 křesel získala koalice 8. března a 3 křesla nezávislí, kandidáti blízcí 14. březnu. V roce 2005 zvítězila koalice 14. března s 69 křesly vůči 57 křeslům koalice 8. března a 2 křesly pro nezávislé.

⁴⁵ Nepanuje jednota v tom, kdo sestavení vlády blokoval, zda to byl Michel Aún, či naopak Saad Harírí. Vládu se však podařilo sestavit díky dohodě mezi Sýrií (Aún, Hizballáh) a Saúdskou Arábií (Harírí). Klidný průběh voleb a čtyřměsíčního vyjednávání se rovněž přičítá saúdsko-syrskému sblížení v měsících před a v průběhu voleb.

vládu národní jednoty, o čemž svědčí zcela kladné hlasování o důvěře vládě (122 ze 128 poslanců). Na konci roku 2009 stála před novou vládou k vyřešení otázka reforem, voleb do místního zastupitelství v roce 2010 a národního dialogu ohledně obranné strategie země.⁴⁷

Politické rozdělení křesťanů

Libanon vzhledem ke své komunitní a politické různorodosti odráží více než jiné státy Blízkého východu již po několik desetiletí regionální konflikty, především dominantní konflikt izraelsko-palestinský a sunnitsko-šiiitské napětí včetně zájmů okolních i západních zemí na Blízkém východě. Tři největší libanonské komunity, sunnitská, šiiitská a křesťanská, jsou poměrně vyvážené, avšak s tím, že křesťanská je již za zenitem a šiiitská na vzestupu.

Libanonská společnost je politicky polarizovaná od samého počátku vzniku republiky (1921). Z důvodu odstředivé afinity komunit panuje v Libanonu již po staletí potřeba zajistit si vnějšího partnera za účelem prosazení vnitropolitických požadavků. V současnosti se jedná o nejméně již dvě desetiletí trvajících navázání sunnitů na Saúdskou Arábii, Egypt, dále na Spojené státy americké a Francii a šiiitů na Sýrii a Írán. Zahraniční sponzory měli dříve i křesťané, maronité především Francii, řecko-pravoslavní Rusko, řecko-katolíci Francii a Rakousko. Vzhledem k tomu, že křesťané byli demograficky silnou komunitou a tvořili v Libanonu vládní většinu po velkou část dvacátého století, je logické, že sami nebyvali a nejsou politicky jednotní a že politicky jednotná nebyla a není ani největší křesťanská komunita, to jest maronité a maronitská církev.⁴⁸

Současné rozdělení křesťanů v parlamentních volbách roku 2005 a 2009 je přímým dědictvím konce libanonské občanské války a tzv. války mezi

⁴⁶ Prezidentovi kandidáti v parlamentních volbách neuspěli, a tak se měli snažit spolu s Džunbláttem a Berrim o vytvoření jakéhosi středového parlamentního bloku.

⁴⁷ Po odchodu izraelských (2000) a syrských vojsk (2005) z Libanonu se pro západní svět i vnitropolitickou libanonskou scénu stala nejzásadnější problematika odzbrojení Hizballáhu a dalších nelibanonských, tj. především palestinských ozbrojených skupin. Hizballáh však není možno odzbrojit bez vypracování národní bezpečnostní strategie, bez politické kompenzace pro toto hnutí a bez vyřešení kontroverzního vlastnictví jiholibanonských území obsazených Izraelem v průběhu tzv. 33denní války v roce 2006. Obecně lze říci, že šiiité jsou nadále na demografickém a politickém vzestupu a usilují o získání většího politického vlivu.

⁴⁸ Ghassan Michel Rubeiz, *Christian Politics in Lebanon*, in: *Global Politician*, 22. 4. 2008, s. 2–3, <http://www.globalpolitician.com/24569-lebanon>

bratřími (1989 až 1990), kdy Aún bojoval proti syrské přítomnosti a z toho samého důvodu nesouhlasil s Tá'ifskou dohodou a kdy naopak Žáza a patriarcha Sfeir s Dohodou souhlasili, v souladu se západními partnery. Syrská okupace v zemi situaci konce občanské války jen zakonzervovala. V podstatě obě strany sledovaly stejný vývoj: uchýlily se do podzemí, víceméně se vzdaly institucionalizace (především Aún), aby nedošlo k jejich dalšímu decimování ze strany Sýrie, omezily se na podporu ve studentských kruzích a čekaly na návrat svých vůdců (Aún, Žáza).⁴⁹

Po odchodu syrských vojsk se křesťané názorově rozdělili v podstatě do čtyř základních skupin.⁵⁰ První byla prosyrská skupina, která se se Sýrií identifikovala již po desetiletí z důvodu rodinných a církevních vztahů, důvěry v laický alawitský režim či z ideologické afinity.⁵¹ Druhá skupina byla tvořena prozápadním uskupením politiků širokého spektra, obchodníky a osobami blízkými církvi. Tato skupina je známá jako opoziční hnutí Kornet Šehwán.⁵² V počátcích stál za tímto hnutím maronitský patriarcha, postupně však zde začalo docházet k názorovým neshodám a na volbách roku 2009 se toto hnutí již nepodílelo. Třetí skupinou byli především křesťané z Libanonských sil (Samír Žáza) s prozápadní, úzce libanonsky, národnostně zaměřenou politikou. Původně přívětivě naklonění Izraeli usilovali o vytvoření Libanonu jako federálního státu, dále o zachování konfesionalismu a navýšení křesťanských práv. Poslední skupinou byla rovněž národnostně zaměřená část křesťanů, reprezentována Svobodným vlasteneckým hnutím Michela Aúna, jenž se zaměřil na znovuzískání křesťanských práv včetně posílení pravomocí prezidenta.

Z výše popsaného vyplývá jeden zásadní rys libanonské křesťanské politiky a tím je její personalizace, včetně klientských vztahů. Konec syrské okupace přinesl do hry ty samé aktéry, kteří křesťanskou politickou sféru opustili po občanské válce, a ačkoli existují i další křesťanští hráči, hlavními rivaly zůstávají i v současnosti Samír Žáza a Michel Aún.⁵³ Rovněž

⁴⁹ *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 2–4.

⁵⁰ Rubeiz, *Christian Politics in Lebanon*, s. 2–3.

⁵¹ Především se jednalo o Syrskou sociálně národní stranu založenou řecko-pravoslavným Libanoncem Antúnem Sa'ádem (*Antoun Saadeh*) a stranu Baath spoluzaloženou řecko-pravoslavným Sýřanem Michelem Aflakem (*Michel Aflaq*). Značná část řecko-pravoslavné populace má z církevních a rodinných důvodů blízko k Sýrii a vyznačuje se politickým arabismem. Z nedávné minulosti je možno uvést příklad Sulejmána Franžieho (Hnutí Marada), který se díky dlouhodobým vztahům s Damaškem podílel na zdařilém vyjednání nové vlády v roce 2009.

⁵² Zde se nacházeli například Amin Džemajil (Kataëb) a Dúry Šama'ún (*Dory Chamoun*, Národní liberální strana).

prvek obratného uzavírání dohod a vstupování do – z ideologického hlediska často protichůdných – koalicí je typickým rysem personalizace libanonské politiky.

Skutečnost, že oba hlavní protagonisté politického rozdělení křesťanů jsou maronité, není nevýznamná. Ukazuje se zde, že křesťanskou politickou moc má stále v rukou maronitská komunita, včetně církve a patriarchy. V žádné jiné křesťanské komunitě (řecko-pravoslavná, řecko-katolická, arménská apoštolská) by z důvodu demografie nemohlo dojít k vytvoření této polarity. Naopak, tyto tři komunity se dělí dle linií, které předestírá polarita komunity maronitské.

Mnoho libanonských křesťanů vidí politickou nejednotu – vzhledem k jednotě sunnitů na jedné a šiitů na druhé straně – jako stěžejní důvod oslabení křesťanské komunity. Někteří z akademiků vidí rozdělení jako znak demokracie panující uvnitř křesťanské komunity. Zároveň však přiznávají, že ke smysluplné vnitrokřesťanské politické diskusi, jakou je údajně možno spatřovat u sunnitů, nedochází. Obecně pak panuje mezi křesťany přesvědčení, že křesťanští politici usilují především o získání moci pro svůj osobní prospěch.⁵⁴

Lidové hlasy rovněž upozorňují, že k rozdělení křesťanů nedošlo pouze kladnou volbu ve smyslu „příklonu k“, ale také zápornou volbou, tj. „z obavy z“. Kritériem v tomto případě je, které muslimské komunity se pro zachování svých vlastních svobod a politického vlivu obávají křesťané více, zda sunnitské, která stála za patnácti lety křesťanského útlumu a může za pomoci salafistického hnutí ovlivnit kulturní atmosféru v zemi, či šiitské s ozbrojenými složkami Hizballáhu podporovaného Íránem.⁵⁵

V čem tedy spočívá současné rozdělení? V první řadě je třeba si uvědomit, že křesťanů na Blízkém východě ubývá, především v důsledku emigrace a přirozeného nárůstu muslimské populace. Poslední dvě desetiletí spravovali Libanon sunnitě, nyní se demograficky a politicky pomalu dostávají k moci šiité. Křesťané v posledních patnácti letech byli skutečně zbaveni politického vlivu v zemi a částečně i ekonomické převahy. Nejsou tedy v pozici, kdy by tvořili silného protihráče sunnitům a šiitům na národní rovině, na regionální rovině a ani na rovině mezinárodní, neboť nejsou jednoznačně podporováni ani západními zeměmi.

⁵³ I krize strany Kataëb, ze které vzešly Libanonské síly Samíra Žázy, se datuje od roku 1984, kdy byl zavražděn její předseda Pierre Džemajil. *The New Lebanese Equation: The Christians' Central Role*, s. 3.

⁵⁴ Dle rozhovorů provedených v Libanonu v průběhu června až srpna roku 2009.

⁵⁵ Dle rozhovorů provedených v Libanonu v průběhu června až srpna roku 2009.

Ačkoli má spor mezi křesťany o politický směr křesťanské komunity dlouhé trvání, hlavní protagonisté Žáza a Aún, a tedy i jejich strany, jsou zaměřeni národnostně a komunitně. A ačkoli se nedomnívám, že se jednalo o cílenou taktiku, rozdělení křesťanů na „sunnity“ a „šíity“ – jak se lidově v Libanonu říká – považuji za logický a inteligentní krok. Jak se totiž ukázalo, již po několik let jsou křesťané díky své „nevypočitatelnosti“ jakýmsi jazyčkem na vahách, především spolu s Valídem Džunbláttem a některými dalšími nezávislými osobnostmi. Tímto způsobem se křesťanským politikům daří získat zpět některá křesťanská prerogativa a posílit politickou reprezentaci a váhu křesťanů (konkrétně lze hovořit o zvolení Michela Sulejmána a novém volebním zákonu). V základu mají totiž obdobný program a především křesťanská komunita chce usilovat o totéž. Žáza i Aún jsou v současnosti zaměřeni na upevnění pravomocí prezidenta, na posílení křesťanské reprezentace v parlamentu a státních funkcích, na návrat nikoli před Tá'ífskou dohodu (muslimsko-křesťanský poměr šest ku pěti), ale především do reprezentace, která měla křesťanům být zaručena v Tá'ífské dohodě (pět ku pěti), a na uplatnění pro křesťany výhodných reforem a ekonomické posílení křesťanů.

Těžko hovořit o stabilitě vnitromaronitské a vnitrokřesťanské politické duality. Silné osobní ambice jsou nepředvídatelným faktorem a prospěch, který křesťané díky svému rozdělení mohou získat, rozhodně není nekoenečný. Je třeba mít na paměti, že křesťané jsou poměrně slabým hráčem. Atmosféra saúdsko-syrského, a tedy sunnitsko-šíitského sblížení, se pozitivně promítla do průběhu jednání o ustavení nové vlády a paradoxně to byli křesťané obou pólů, kteří zůstali při jednáních nejméně přizpůsobiví. Zároveň se do Libanonu navrácí syrský vliv, Valíd Džunblátt opustil koalici 14. března a ta se pomalu rozpadá.

Silově vyvážená polarizace křesťanů nebude moci za současného návratu syrského vlivu do Libanonu dlouhodobě přetrvávat. Západní svět nadále alespoň formálně trvá na odzbrojení Hizballáhu a nelibanonských ozbrojených skupin. Vnitropolitická situace v Libanonu se proto prozatím zdá bezvýchodná, jak ukázala neúspěšná jednání národního dialogu v březnu roku 2010. Politické směřování libanonských křesťanů bude i nadále závislé na rozložení sil mezi hlavními regionálními aktéry (Saúdská Arábie, Sýrie, Írán, Izrael) a na vývoji v oblastech blízkých konfliktů regionu (Izrael – Palestina, Izrael – Írán).